گذر

آغاز ثبت الکترونیکی دادخواست کارگران از هفته آینده

• درحالی‌که نبود امنیت شغلی و گسترش قراردادهای موقت یکی از چالش‌ها و دغدغه‌های جامعه کارگری به شمار می‌رود، فعالان کارگری امیدوارند راه‌اندازی سامانه جامع روابط کار ضمن صیانت و حفظ حقوق کارگران، به شناسایی و شفافیت وضعیت قراردادهای نیروهای کار و جلوگیری از بستن هرگونه قرارداد سفیدامضا منجر شود.

به گزارش ایسنا، ثبت‌نام کارگران و کارفرمایان در سامانه جامع روابط کار برای دریافت خدمات غیرحضوری در دفاتر پیشخوان دولت مدتی است آغاز شده. با راه‌اندازی این سامانه، تمام امور مربوط به جامعه کارگری و کارفرمایی، به صورت کاملا شفاف و بدون مراجعه حضوری آنها انجام می‌شود و کارگران و کارفرمایان با صرف هزینه به‌مراتب کمتری، از یک نظام رسیدگی الکترونیکی سالم و عادلانه روابط کار در هر شرایط و هر مکانی بدون مراجعه حضوری برخوردار می‌شوند.

سامانه جامع روابط کار یک طرح ملی است و بیش از ۴۸ زیرسامانه در آن پیش‌بینی شده که در حوزه‌های روابط کار و جبران خدمت، بازرسی کار، بیمه بی‌کاری، کارگران ساختمانی، ثبت و پیگیری قراردادهای کار، سازمان‌های کارگری و کارفرمایی و طبقه‌بندی مشاغل به جامعه کارگری و کارفرمایی خدمات ارائه می‌دهد.

پیش از این، دو زیرسامانه «ثبت دادخواست مرحله بدوی» و «مرحله بدوی دادرسی کار» در چهار استان تهران، اردبیل، اصفهان و یزد راه‌اندازی شده که کارگران و کارفرمایان در این استان‌ها می‌توانند پس از تشکیل پرونده الکترونیکی، دادخواست و شکایات خود را به صورت الکترونیکی از طریق سامانه ثبت و ارسال کنند.

به‌تازگی معاون روابط کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از آغاز ثبت الکترونیکی دادخواست‌ها در حوزه روابط کار خبر داده و گفته است سامانه روابط کار علاوه بر ایجاد شفافیت در اطلاعات کارگران و کارفرمایان، امکان نظارت و پایش وضع حاکم بر روابط کار را نیز فراهم می‌کند.

آن‌طور که شاکرمی گفته است، از هفته آینده تمام حوزه‌های معاونت روابط کار به‌ویژه بخش بیمه بی‌کاری، در ۲۳ استان کشور از طریق سامانه جامع روابط کار ثبت و پذیرش دادخواست‌ها به صورت الکترونیکی انجام خواهد شد.

بازپرداخت‌های ۳۳۵ و ۵۷۵ میلیون تومانی برای متقاضیان

مبلغ اقساط وام ۲۴۰ میلیون تومانی خرید مسکن

• سقف وام خرید مسکن که به‌تازگی افزایش یافته، برای افراد ۱۴۰ میلیون و برای زوجین ۲۴۰ میلیون تومان است و با توجه به سود ۱۷.۵درصدی و بازپرداخت ۱۲ساله این وام، حداکثر اقساط برای هر فرد حدود دومیلیون‌و ۳۳۱ هزار تومان و برای زوجین حدود سه‌میلیون‌و ۹۹۷ هزار تومان خواهد بود؛ بنابراین افراد باید ۳۳۵ میلیون تومان و زوجین باید ۵۷۵ میلیون تومان بازپرداخت داشته باشند.

به گزارش ایسنا، با افزایش درخور توجه قیمت مسکن از سال گذشته، تقاضای بسیاری برای افزایش سقف تسهیلات خرید مسکن وجود داشت؛ چراکه این تسهیلات عملا سهم کوچکی از قیمت منازل مسکونی را پوشش می‌داد.

با وجود این، مسئولان تصمیم‌گیر معتقد بودند افزایش سقف تسهیلات خرید مسکن، سبب ایجاد تورم و افزایش دوباره قیمت مسکن می‌شود و بارها تأکید کردند برنامه‌ای برای افزایش سقف تسهیلات مسکن وجود ندارد. از سوی دیگر، طرح‌هایی برای کاهش هزینه تمام‌شده ساخت مسکن و به تبع آن کاهش قیمت مسکن اعلام شد که تاکنون هیچ‌کدام از آنها به مرحله اجرا نرسیده است.

ابوالقاسم رحیمی‌انارکی، مدیرعامل بانک مسکن، دراین‌باره به ایسنا گفته بود: طرح ایجاد زنجیره تأمین اعتبار ساخت مسکن از سوی این بانک در حال طراحی است که اجرای آن سبب کاهش ۳۰درصدی هزینه ساخت مسکن می‌شود و می‌تواند این کاهش هزینه را به قیمت مسکن نیز انتقال دهد.

بااین‌حال، در شرایطی که هنوز خبری از این طرح نیست، شورای پول و اعتبار در هفته گذشته تصویب کرد سقف تسهیلات خرید و جعاله مسکن افزایش یابد.

بر اساس آنچه شورای پول و اعتبار تصویب کرده، سقف تسهیلات مسکن از ۶۰ میلیون تومان برای تهرانی‌ها به صد میلیون تومان افزایش یافته و سقف این تسهیلات برای مراکز استان و شهرهای با جمعیت بیش از ۲۰۰ هزار نفر به ۸۰ میلیون تومان و برای سایر مناطق شهری به ۶۰ میلیون تومان رسیده است.

ارزیابی عملکرد نهادهای حاکمیتی در مبارزه با فساد در گزارش کارشناسی مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

مقابله ناتمام نهادهای حاکمیتی با فساد

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه در گزارشی به بررسی عملکرد نهادهای حاکمیتی مقابله با فساد پرداخته است. در این گزارش، ۱۳ نهاد و مجموعه حاکمیتی فعال در حوزه شفافیت و مقابله با فساد بررسی شده‌اند: هیئت‌های عالی نظارت، ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی و مالی، مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد قوه قضائیه، شورای‌عالی مقابله و پیشگیری از جرائم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، مرجع ملی کنوانسیون مبارزه با فساد، کمیته مبارزه با فساد تقلب و پول‌شویی دیوان محاسبات کل کشور، اداره مبارزه با پول‌شویی در بانک‌ها، شورای دستگاه‌های نظارتی کشور، کمیته سلامت اداری و صیانت از حقوق مردم، کمیسیون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، فراکسیون‌های مرتبط با مبارزه با فساد در مجلس شورای اسلامی، کمیته شفافیت و شهر هوشمند شورای شهر تهران و ستاد شفاف‌سازی سازمان بهزیستی.

هرچند نهادهای مردم‌نهاد نیز به‌تازگی به این جرگه پیوسته‌اند، اما همکاری متقابلی میان نهادهای مذکور و دستگاه‌های اصلی مبارزه با فساد در دولت وجود ندارد. همچنین براساس این گزارش کارشناسی، از میان حوزه‌های مبارزه با فساد، تمرکز نهادهای فعال در ایران بر کنترل فساد مالی و اقتصادی است. این امر نگاه همه‌جانبه‌گرا به مسئله فساد را دچار خدشه کرده است و عملا کنترل بحران چندوجهی را با مشکل روبه‌رو کرده است. در این گزارش تأکید شده که نهادهای مبارزه با فساد در ایران عموما در مرحله پیشگیرانه و سیاست‌گذارانه باقی مانده‌اند و ورود به مراحل عمده مبارزه با فساد کمتر مورد توجه قرار گرفته است. متن کامل گزارش کارشناسی در هفته جاری در سایت مرکز توانمندسازی (www.iran bssc.ir) منتشر خواهد شد.

فساد در ساحت فردی و اجتماعی زندگی بشر، در کنار سایر وجوه زندگانی آن اغلب وجود داشته است. شاید کمترین سطح معنایی که فساد را در ذهن ما به‌عنوان دال مشترک با وجود تمام تغییرات ثابت نگاه می‌دارد، تلقی از فساد به‌عنوان نوعی از کنش باشد که خیانت به تابوها، قوانین، آداب و رسوم و ارزش‌های جمعی از انسان‌ها به نفع منافع شخص یا گروه خاصی است که خارج از عرف معمول به آن دست می‌یابند، اما با تحولات پی‌درپی تاریخ و پیچیده‌ترشدن جوامع انسانی، صورت‌های فساد در قالب نهادهای هر دوره نیز متفاوت شد. در طرف مقابل، مکانیسم‌های مقابله با این فساد نیز براساس ظرفیت‌های نهادهای متصدی بخش‌های نرم و سخت اجتماعات انسانی کارآمدتر شد. طیف راهکارهای چاره‌جویانه در برابر فساد از سطح اخلاقی در زندگی فردی آغاز می‌شود و تا قوانین سخت قضائی ادامه می‌یابد. موارد متعددی تعیین‌کننده کیفیت سطح مقابله با فساد است که مهم‌ترین آنها زمینه اجتماعی، نهادی و سازمانی آن دوره خاص از تاریخ است. پس لاجرم باید به وضعیت تاریخی، اجتماعی معاصر نگاهی گذرا داشت و راهکار نهادی مبارزه با فساد را که موضوع اصلی این گزارش است، در این زمینه برای مخاطب قدری بیشتر باورپذیر کرد.

نهادهای مبارزه با فساد در جهان

فساد در جهان معاصر در قالب سازمان بوروکراتیک مدرن وجه خاص‌بودگی خود را یافته است. امکان وقوع این نوع از فساد در دوره‌های پیشامدرن با تردید جدی روبه‌رو است. تجربه اولیه مدرنیته در غرب و شکل‌گیری نوعی از سازمان‌دهی اداری در قالب سازمان بوروکراتیک، به دستگاه‌های تمشیت امور عمومی پیچیدگی نظام‌مندی داد و بهره‌مندی از نوع خاصی از تعاریف از قانون و غلبه کنش‌های عقلانی در سازمان و سنت مکتوب‌سازی اسناد به‌همراه نوعی از مدیریت نیروی انسانی مبتنی‌بر الگوهای بهره‌وری آن وجه جدید سازمان جدید است که پیش از این، نشانه‌ای از آن در جوامع دیده نمی‌شد. همچنین تجربه ثانوی مدرنیته با الگوهای توسعه‌ای از قرن ۲۰ به بعد جای پای این مفاهیم را در کشورهای غیرغربی نیز گشود. کژکارکردهای این نهادها در جوامعی که درحال‌توسعه نام گرفتند، علاوه بر بحران سازمان‌های مدرن با معضلات بومی آنها نیز گره خورده بود و عدم تقارب با بافت تاریخی و اجتماعی این جوامع سبب شد سازمان‌های غیربومی با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو شوند. از مهم‌ترین این کژکارکردها فساد سازمانی است.

کشور سنگاپور که فرایند توسعه را در نیمه دوم قرن ۲۰ آغاز کرده، اولین کشوری است که از نهادهای مبارزه با فساد در سال ۱۹۵۲ بهره‌مند شده است. تجربه موفق این نهاد که تحت عنوان «اداره تحقیقات- اقدامات فساد» مشغول به فعالیت بود به دلیل موفقیت در زمینه کنترل فساد در این کشور سبب گسترش نهادیِ مبارزه با فساد در کشورهای درحال‌توسعه دیگر شد. هنگ‌کنگ نیز در سال ۱۹۷۴ در اوج مسیر توسعه تجربه موفقی را در مبارزه سازمانی با فساد در «کمیسیون مستقل مبارزه با فساد» داشت، اما عمده فرایند مبارزه با فساد در قالب فعالیت‌های نهادی را در کشورهای مختلف باید در دهه ۹۰ میلادی و اوایل قرن ۲۱ جست‌وجو کرد. پیگیری‌های مجمع عمومی سازمان ملل از ابتدای دهه مذکور از کمیسیون پیشگیری از جرائم و غرامت کیفری سبب شد که این کمیسیون در مسیر مبارزه با فساد به‌شکل مستقل پیشنهاد تصویب کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد را کلید بزد. این موضوع پس از کش‌وقوس‌های فراوان، نهایتا در سال ۲۰۰۳، به تصویب مجمع عمومی رسید و کشورهای بسیاری به آن پیوسته‌اند. ایران نیز دو سال پس از تصویب این کنوانسیون از سال ۱۳۸۴، فرایند پیوستن به آن را آغاز کرد و نهایتا با تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام در سال ۱۳۸۷ آن را به پایان بردند. (دایره‌المعارف مبارزه با فساد، ۱۳۹۷: ۱۶-۱۸)

انواع نهادهای مبارزه با فساد

متخصصان حوزه نهادهای مبارزه با فساد که در این کنوانسیون به منظور کنترل فساد بر ضرورت تشکیل آنها تأکید شده است، فساد را به انواع مختلفی تقسیم کرده‌اند. در کتاب دایره‌المعارف مبارزه با فساد، نهادها به اعتبار مراحل ورود به مقابله با فساد و همچنین نوع اقدام به پنج دسته تقسیم شده‌اند:

۱. نهادهای تخصصی پیشگیری از فساد: این نهادها تنها وظیفه پیشگیری دارند و هیچ وظیفه‌ای درباره محاکمه و اجرا برعهده ندارند. مهم‌ترین نمونه این نهادها را کمیسیون‌های مقامات عالی‌رتبه تشکیل می‌دهند که به تعریف اهداف و اولویت‌های راهبردی و هماهنگی بخش‌های مختلف دولت مشغول می‌شوند. همچنین در تجارب برخی از کشورها به‌دوش‌کشیدن وظیفه آموزش نیز در حوزه تخصصی مبارزه با فساد با حضور آکادمی‌ها و مراکز آموزشی به این بخش از نهادها سپرده می‌شود.

۲. نهادهای تخصصی اجرا: این نهادها عموما دارای اختیارات دادستانی و وظایف حقوقی هستند و در اجرای قوانین مقابله با فساد فعالیت می‌کنند.

۳. نهادهای پیشگیری و اجرا: در برخی از نمونه‌های نهادهای مبارزه با فساد، به دلیل پیوستگی وظایف دو نهاد مذکور و پیوستگی اقدامات و اطلاعات مورد نیاز برای هر یک از این اقدامات، نیاز به دستگاهی است که به صورت جامع توان تجمیع این دو وظیفه را با هم داشته باشد. به همین منظور نهادهای پیشگیری و اجرا در بسیاری از کشورها ذیل یک سازمان مشغول به فعالیت‌هستند.

۴. کمیسیون‌های اجرا: این نهادها عموما در برهه‌های گذار سیاسی و دوران انقلاب‌ها تشکیل می‌شوند و مسئولیت حفاظت از اموال و جلوگیری از فساد را برعهده دارند. این نهادها به دلیل فقدان قانون مجبور به ارجاع به قوانین گذشته هستند تا شرایط به حالت معمول تغییر کند.

۵. نهادهای چندمنظوره: برخی از نهادها وظیفه اصلی مبارزه با فساد را برعهده ندارند، بلکه از خلال وظایف دیگر که اولویت نیز با این اقدامات است، به حوزه مبارزه با فساد نیز ورود کرده‌اند. عموما نهادهای حسابرسی، حقوق‌بشری و نهادهای مربوط به شفافیت در این حوزه نیز فعالیت دارند. (همان: ۱۵ -۲۰)

برخی دیگر به اعتبار حیطه فعالیت این نهادها و وابستگی‌شان، آنها را به سه دسته دولتی، مردم‌نهاد و بین‌المللی تقسیم کرده‌اند، البته بر این نکته بسیار تأکید شده است که این تقسیم‌بندی به‌منزله رجحان هیچ‌یک از این نهادها بر دیگری محسوب نمی‌شود، بلکه به ضرورت مسئله هرکدام از آنها در کنترل فساد مفید خواهد بود. (آکادمی‌ها و نهادهای مبارزه با فساد، ۱۳۹۵: ۳۰-۳۵)

درباره ویژگی‌ها و خصوصیات این نهادها دیدگاه‌های متعددی وجود دارد. سعی داریم در این گزارش بر اساس سند کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل، برخی از ویژگی‌های این نهادها را برشماریم. در این سند، در ماده پنجم تا هفتم درباره نهادهای مقابله با فساد بحث شده است. مهم‌ترین نکته‌ای که طبیعتا این سند درباره آن اظهارنظر کرده است، ابعاد جهانی مسئله فساد و راهکارهای فراملی برای مبارزه با آن است. درواقع نهادهای مبارزه با فساد به دلیل گستردگی دامنه این مسئله و همچنین برای استفاده از تجارب سایر نهادهای بین‌المللی موظف‌اند با سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای مشابه در کشورهای دیگر همکاری داشته باشند. پیوند با آموزش در راستای تخصصی‌شدن فزاینده حوزه مبارزه با فساد در حین پیچیده‌شدن مسئله و نیاز به میان‌رشته‌ای‌شدن این حوزه برای نهادهای مبارزه با فساد ضروری است. حفظ استقلال این نهادها نیز از نکات دیگری است که در این سند سخت بر آن پافشاری شده. این استقلال برای حفظ موقعیت نهادهای نظارتی شاید از اصول اساسی است که بدون رعایت آن پروژه مبارزه با فساد چنان‌که باید پیش نخواهد رفت. پرهیز از جهان‌شمولی و بهره‌مندی از رویکردهای مسئله‌محور غیرتعمیمی، تمرکز بر استفاده از ظرفیت‌های نهادهایی که در جامعه مدنی فعال هستند و توان‌افزایی به منظور گسترش مشارکت آنها و افزایش فعالیت‌ها در زمینه فرهنگ‌سازی با رویکردهای مردم‌محور در زمینه پیشگیری و مبارزه با فساد از اهم خصیصه‌هایی بود که این کنوانسیون بر رعایت آن توسط نهادهای مربوطه تأکید ویژه داشته است.

سیر تأسیس نهادهای حاکمیتی مبارزه با فساد در ایران

نهادهای مبارزه با فساد در ایران، از سال ۱۳۸۰ در پی فرمان هشت‌ماده‌ای مقام معظم رهبری تشکیل شدند. اولین نهادی که تحت این عنوان تأسیس شده است، «ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی و مالی» است. اعضای این ستاد از قوای سه‌گانه هستند و سابقه فعالیت آنان امروزه بالغ بر ۱۸ سال است. اهم اقدامات این ستاد، تدوین قانون «ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد»، «آیین‌نامه ۱۶ اولویت مبارزه با فساد» و «قانون پنجره واحد مدیریت زمین» است.

به‌جز ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد در نیمه دوم دهه ۸۰ شمسی، چهار نهاد دیگر تأسیس شدند که به تفصیل در متن گزارش به آنها اشاره خواهد شد. «شورای‌عالی مقابله و پیشگیری از جرائم پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم» و «مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد قوه قضائیه» در سال ۱۳۸۷ تأسیس شدند. یادآوری می‌شود در همین سال قانون سازمان بازرسی کل کشور اصلاح شده است. همچنین «مرجع ملی مبارزه با فساد» در سال ۱۳۸۹ پس از پیوستن ایران به کنوانسیون زیر نظر وزارت دادگستری تأسیس شد. در حوزه مبارزه با پول‌شویی نیز پس از تصویب قانون مبارزه با پول‌شویی در سال ۱۳۸۶ و ابلاغ آیین‌نامه اجرائی آن در سال ۱۳۸۸، در همین سال «اداره مبارزه با پول‌شویی در بانک‌ها» نیز تأسیس شد. در مجموع، دهه ۸۰ شمسی را می‌توان آغازی برای مبارزه نهادی در مقابل فساد نام نهاد. این موضوع حکایت از وضعیت وخیم فساد در این دهه در ایران دارد. اگر به وضعیت شاخص ادراک فساد نیز توجه شود، این وضعیت را تأیید می‌کند. در اوایل دهه ۸۰، رتبه ایران از میان ۱۳۳ کشور در جهان در حوزه فساد ۷۸ بود. این آمار در میانه این دهه از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ به ترتیب ۱۳۱، ۱۴۱ و ۱۶۸ شده است. این وضعیت در نیمه اول دهه ۹۰، وضعیت فساد در ایران را به میزان نسبتا یکسانی با میانگین رتبه ۱۳۰- ۱۴۴ از بین ۱۸۰ کشور تا حدی بهبود بخشیده است، ولی همچنان در وضعیت نامطلوبی قرار داده است.

رتبه ایران در شاخص ادراک فساد در دهه ۹۰ در حالی میزان نامطلوبی نشان می‌دهد که در این دهه علاوه بر پنج نهاد مقابله با فساد که در دهه ۸۰ مشغول به کار شده‌اند، شش نهاد دیگر نیز به فعالیت در این حوزه می‌پیوندند. این نهادها به ترتیب تاریخ تأسیس عبارت‌اند از: ۱- «کمیته مبارزه با فساد و تقلب و پول‌شویی دیوان محاسبات کشور» در سال ۱۳۹۰، ۲- «شورای دستگاهی نظارتی کشور» در سال ۱۳۹۱، ۳- «کمیته سلامت اداری و صیانت از حقوق مردم» در سال ۱۳۹۲، ۴- «کمیسیون دسترسی آزاد به اطلاعات» در سال ۱۳۹۳، ۵- «کمیته شفافیت و شهر هوشمند شورای شهر تهران» در سال ۱۳۹۶ و ۶- «ستاد شفاف‌سازی سازمان بهزیستی» در سال ۱۳۹۷.

وابستگی دستگاهی نهادهای مبارزه با فساد در ایران

از میان این نهادها، سه مورد در سطوح عالی در همکاری سه قوه تعریف شده‌اند. در این نهادها، جایگاه‌های حقوقی از دستگاه‌های مربوطه در هریک از قوا مشخص شده است که در بالاترین سطح اداری به تصمیم‌گیری می‌پردازند. علاوه بر این موارد، قوه مجریه خود نیز پنج نهاد مستقل در حوزه مبارزه با فساد دارد. این نهادها عموما با ساختاری میان‌وزارتخانه‌ای در همکاری بخش‌های مختلف دولت مشغول به فعالیت‌اند. قوه مجریه بیشترین تعداد نهادهای مبارزه با فساد را در میان قوای سه‌گانه دارد. مجلس شورای اسلامی نیز با توجه به ماهیت فعالیت دیوان محاسبات، دو نهاد مستقل دارد. همچنین قوه قضائیه در یکی از دستگاه‌های زیرمجموعه خود، یعنی سازمان بازرسی کل کشور، از یک نهاد مطالعاتی در حوزه مبارزه با فساد بهره می‌برد. شورای شهر تهران نیز در سال ۱۳۹۶ دست به تشکیل کمیته‌ای در زمینه شفافیت زد که به تبع آن به مباحث مبارزه با فساد نیز ورود کرده است.

مبارزه با فساد و حکمرانی خوب

ضرورت نهادسازی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با فساد در الگوهای توسعه و نظریات حکمرانی خوب جایگاه ویژه‌ای دارد. اگر به‌دقت به ویژگی‌هایی که کمیته اقتصادی اجتماعی سازمان ملل متحد برای «حکمرانی خوب» برشمرده است توجه کنیم، بخش عمده‌ای از این خصوصیت‌ها به شکل مستقیم و غیرمستقیم به حوزه مبارزه با فساد مربوط می‌شود. سازمان ملل برای حکمرانی خوب حداقل هشت ویژگی برشمرده است. این خصیصه‌ها عبارت‌اند از: «مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخ‌گویی، شکل‌گیری وفاق عمومی، حقوق برابر (عدالت)، اثربخشی و کارایی و مسئولیت‌پذیری». این ویژگی‌ها همچنین با تغییرات ماهیت مدل حکمرانی که در آن تمام وظایف بر عهده دولت است، برای مدل حکمرانی با بازیگران متعدد در بحث مبارزه با فساد نیز ظرفیت‌های جدیدی را گشوده است. «درحال‌حاضر ده‌ها نهاد ملی و بین‌المللی تخصصی با کنشگری موجودیت‌های دولتی و غیردولتی تشکیل شده‌اند که به صورت ویژه بر شیوه‌ها و راهکارهای مقابله با فساد تمرکز یافته‌اند و با انجام اقدامات مختلف، به دولت در راستای تحقق این امر خطیر یاری می‌رسانند. بنابراین استفاده از این نهادها بدون شک می‌تواند ضریب موفقیت برنامه‌های مقابله را به نحو چشمگیری ارتقا بخشد» (آکادمی‌ها و نهادهای مبارزه با فساد، ۱۳۹۵: ۱۳-۱۴).

نهادسازی به‌عنوان راهکاری برای مبارزه با فساد

متن کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد مصوب سال ۲۰۰۳ نیز در بندهای مختلف، نهادسازی را به‌عنوان راهکار پیش‌روی کشورها مطرح کرده است. ماده ۵ و ۱۳ از فصل دوم که مربوط به نهادهای پیشگیری از فساد است، به نهادسازی در بخش دولتی و خصوصی اشاره می‌کند. ماده ۶۰ بند یک از اعضا می‌خواهد در ارزیابی و تقویت نهادها به یکدیگر کمک فنی ارائه دهند. مواد ۶ و ۳۶ به تأسیس بخش‌های خاص ضد فساد در مراجع پیشگیری و مجریان قانون اختصاص دارند. ماده ۶۲ نیز همچنان دغدغه نهادسازی را دارد؛ اما آن را به حوزه بین‌الملل انتقال داده است. در مجموع می‌توان از این سند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اسناد حامی نهادسازی در مبارزه با فساد نام برد (برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد، ۱۳۸۷: ۱۲۱-۱۲۳).

با وجود این همه تأکید بر نهادسازی برای مقابله با فساد، در بررسی وضعیت عملی این نهادها و بررسی کارنامه آنها باید دقت بیشتری را مبذول داشت. در منابع این حوزه، مزایا و معایب متعددی برای نهادی‌سازی برشمرده شده است. توجه به این منابع سبب می‌شود نهادسازی را به‌عنوان ابزار با نگاه واقع‌گرایانه‌تر بررسی کنیم. برخی از پژوهشگران در مزایای نهادسازی موارد زیر را نام برده‌اند:

۱- درجه بالایی از تخصص‌گرایی و مهارت؛

۲- استقلال نسبی از ارگان‌های درگیر فساد و بسطید برای مقابله با آنها؛

۳- منفک‌بودن از مشکلات فسادخیزی که در سازمان‌های دیگر رسوخ کرده است؛ به دلیل حضور در مراحل آغازین؛

۴- اعتبار و مشروعیت بیشتر نزد مردم؛

۵- میزان پاسخ‌گویی سیاسی، قانونی و مردمی بیشتر نسبت به دیگر دستگاه‌ها؛

۶- شفافیت.

انتقادها به تأسیس نهادی برای مبارزه با فساد

اما هم‌زمان در معایب این ابزار مقابله با فساد نیز مطالب متعددی وجود دارد. به‌طورخلاصه این انتقادها در سه حوزه دسته‌بندی می‌شود. اولین نقد مربوط به بحث کارآمدی و میزان هزینه‌هاست؛ منتقدان معتقدند تأسیس نهادهای تخصصی مقابله با فساد خود مستلزم هزینه‌های بسیار زیادی است و تعدد این نهادها نیز در بخش‌های مختلف، این هزینه‌ها را افزایش می‌دهد. نقد دوم به بروز انزوا، موانع و رقابت منفی میان این نهادها و نهادهایی مربوط است که مجبور به همکاری با آنها هستند. درواقع به‌طورجدی به‌نظر می‌رسد این نهادها به‌مرور زمان به دیگر نهادهای مورد بررسی می‌پیوندند و موانع متعددی پیش‌روی آنها ایجاد خواهد شد. این موانع موجب رقابت منفی می‌شود که به‌سادگی روند فعالیت‌ها را با مشکلات جدی روبه‌رو خواهد کرد، اما نقد سوم نیز ناظر به ماهیت سازمان است. منتقدان معتقدند که نهادهای مقابله با فساد نیز دقیقا دیر یا زود به همان بلایی که سایر نهادها در موضوع فساد دچار آنها شده‌اند، مبتلا خواهند شد. درواقع پیش‌فرض این افراد این است که بخشی از مشکل فساد مربوط به ماهیت ساختار سازمان است (همان: ۱۳۳-۱۳۴).

نویسندگان دایره‌المعارف مبارزه با فساد به‌طور جد معتقدند «باوجود رواج فزاینده نهادهای مبارزه با فساد، این نهادها به دلیل تحقق‌نیافتن وعده‌های مقابله با فساد با انتقادهایی روبه‌رو بودند. شواهد تجربی حاکی از آن است که اکثر این نهادها تأثیر اندکی دارند. ناامیدی در تحقق اهداف مربوط به کاهش فساد باعث شده است که بسیاری به‌دنبال روش‌های اثربخش‌کردن فعالیت‌های این نهادها باشند. ازمنظر داخلی، تأسیس نهادهای مبارزه با فساد به‌عنوان عنصر اصلی اصلاحات نهادی مطرح‌شده است.

ادامه در صفحه ۷

توانمندسازی حاکمیت و جامعه

ضرورت نهادسازی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با فساد در الگوهای توسعه و نظریات حکمرانی خوب جایگاه ویژه‌ای دارد. اگر به‌دقت به ویژگی‌هایی که کمیته اقتصادی اجتماعی سازمان ملل متحد برای «حکمرانی خوب» برشمرده است توجه کنیم، بخش عمده‌ای از این خصوصیت‌ها به شکل مستقیم و غیرمستقیم به حوزه مبارزه با فساد مربوط می‌شود

خبر

۴ دسته کالا به درج شناسه کالا ملزم شدند

• مدیر پدافند غیرعامل مرکز توسعه تجارت الکترونیکی گفت: صاحبان چهار دسته کالا شامل لوازم خانگی، پوشاک و منسوجات، تلفن همراه و دخانیات در فضای مجازی به درج شناسه کالا روی کالاهایشان ملزم شدند. به گزارش تسنیم، سارا جامی افزود: در سال ۹۵، براساس آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا که مصوبه هیئت وزیران است مقرر شد درج شناسه کالا برای تمام کالاهای موجود در بازارها و انبارهای کشور الزامی شود. وی اظهار کرد: در راستای اجرای آیین‌نامه هیئت وزیران، دستورالعمل‌های اجرائی مصوب وزارت صمت به ترتیب دستورالعمل برای گروه لوازم خانگی در تاریخ اردیبهشت ۹۸، کالاهای پوشاک و منسوجات در تیرماه ۹۷ و دستورالعمل گوشی همراه در تاریخ اردیبهشت سال ۹۸ به تصویب رسید. وی اضافه کرد: دستورالعمل گروه کالایی دخانیات نیز در سال ۹۷ تصویب و ابلاغ شد. این مقام مسئول خاطرنشان کرد: طبق سلسله مراتب اجرائی، وزارت صنعت، معدن و تجارت پس از تصویب دستورالعمل‌ها، صاحبان این چهار دسته کالا را نیز ملزم به درج شناسه کالا روی کالا کرده است. مدیر پدافند غیرعامل مرکز توسعه تجارت الکترونیکی بیان کرد: صاحبان کسب‌وکارهای مجازی برای عرضه کالاهای خود در فضای مجازی مانند وب‌سایت‌های فروش، شبکه‌های اجتماعی، اپلیکیشن‌های موبایلی و... ملزم به درج شناسه در کنار سایر مشخصات کالا هستند و ضروری است ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در این خصوص را اجرا کنند. وی با اشاره به مهم‌ترین هدف درج شناسه کالا روی کالاهای ذکرشده یادآور شد: هدف از درج شناسه کالا، مبارز با فروش کالاهای قاچاق در سطح کشور است.

قدرت خرید کارگران با گرانی بنزین ۸ درصد کاهش یافت

• به اعتقاد کارشناسان اقتصادی افزایش قیمت بنزین، قدرت خرید مردم را هشت درصد کاهش داد. نمایندگان کارگری معتقدند شرایط اقتصادی آن‌قدر بغرنج است که همه آمارها حق را به طبقه کارگر می‌دهد. به گزارش تسنیم، همواره سه ماه پایانی سال برای جامعه کارگری با هزینه‌های بیشتری نسبت به سایر ماه‌های سال همراه است، چراکه تورم نزدیک‌شدن به ایام عید از دو تا سه ماه پایانی هر سال آغاز می‌شود و همین موضوع باعث کاهش قدرت خرید کارگران می‌شود. حالا اگر این روند طبیعی با شوکی از یک اتفاق همراه باشد، عقب‌ماندگی دستمزد از هزینه‌ها افزایش می‌یابد. افزایش قیمت بنزین در یک ماه گذشته باعث افزایش قیمت بسیاری از اقلام سبد غذایی شد، چراکه افزایش ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومانی هزینه‌های مصرفی را برای خانوار کارگری اضافه کرد و این مبلغ به اعتقاد وحید شقاقی‌شهری، استاد اقتصاد دانشگاه خوارزمی تقریبا حدود هشت درصد از قدرت خرید مردم را کاهش می‌دهد. وی با بیان اینکه دولت با سیاست‌های حمایتی تلاش کرد بخشی از این میزان کاهش را جبران کند، اظهار کرد: سیاست‌های حمایتی دولت شاید تا حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد این کاهش را پوشش داده باشد، اما واقعیت این است که کاهش قدرت خرید مردم در یکی، دو ماه گذشته مربوط به افزایش قیمت بنزین است.

دریافت رمز پویای برخی بانک‌ها پولی شد

• اگرچه بانک مرکزی اعلام کرده دریافت رمز دوم پویا از طریق پیامک، هزینه‌ای بر دوش مشتریان نمی‌گذارد اما اپراتورها هزینه پیامک را از حساب مشتری کم می‌کنند. به گزارش مهر، فرایند عملیاتی‌شدن رمزهای دوم پویا قرار بود از اول دی‌ماه سال جاری، از سوی تمامی بانک‌های دولتی و خصوصی کشور عملیاتی شود. در این فرایند، بانک مرکزی دو راهکار را برای دریافت رمز دوم پویا از سوی مشتریان نظام بانکی اعلام کرده بود که یکی از آنها دریافت رمز یک‌بارمصرف از طریق پیامک و دیگری نصب اپلیکیشن از سوی مشتریان نظام بانکی است. در این میان، البته با توجه به اینکه بسیاری از افرادی که مشتریان نظام بانکی بوده و البته آشنایی یا تمایل بالایی به استفاده از اپلیکیشن‌ها برای دریافت رمز پویا نداشته یا راهکارهای مؤثر استفاده از آن را نمی‌دانند، به سمت استفاده از روش اول یعنی همان پیامک پیش رفته‌اند. بانک‌ها البته تمایل دارند مشتریان از اپلیکیشن استفاده کنند و تمام تلاش خود را به کار بسته‌اند تا بتوانند با معرفی نرم‌افزارهای خود، مردم را به دریافت رمزهای پویا از طریق اپلیکیشن ترغیب کنند اما بررسی میدانی خبرنگار مهر نشان می‌دهد مردم برخلاف علاقه بانک‌ها، بیشتر راغب به استفاده از رمزهای پویای یک‌بارمصرف از طریق پیامک هستند.

یکی از نگرانی‌ها در استفاده از پیامک، هزینه‌ای بود که مشتریان نظام بانکی باید برای دریافت رمزهای پویا می‌پرداختند؛ چراکه به هر حال، هر بار تراکنش بانکی بدون کارت، نیاز به دریافت رمز یک‌بارمصرف دارد و اگر مشتری بخواهد رمز خود را از طریق پیامک دریافت کند، ملزم به پرداخت هزینه است؛ تا جایی که این نگرانی حتی ممکن بود روند اجرای کار را کند کند؛ به همین دلیل بانک مرکزی اعلام کرد ارسال و دریافت پیامک برای رمزهای پویا، هیچ هزینه‌ای برای مشتریان نخواهد داشت.

خبر

ورشو: پوتین دروغ می‌گوید

● در تازه‌ترین تحول در ارتباط با تنش‌های اخیر میان نخست‌وزیر لهستان و رئیس‌جمهور روسیه، ماتئوس موراویسکی، نخست‌وزیر لهستان، پوتین را به دروغ‌گویی در مورد جنگ جهانی دوم متهم کرد. ولادیمیر پوتین در مناسبت‌های اخیر ادعا کرده که لهستان مسئول آغاز جنگ جهانی دوم است؛ موضوعی که به تنش‌ها میان این دو کشور دامن زده. موراویسکی در بیانیه‌ای در پاسخ به رئیس‌جمهور روسیه گفت: «پوتین در فرصت‌های متعدد درباره لهستان دروغ گفته و او همیشه این کار را به صورتی عمدی انجام داده است. این اتفاق معمولا زمانی رخ می‌دهد که مقامات در مسکو به‌خاطر اقداماتشان فشار بین‌المللی را حس می‌کنند و این فشار در عرصه تاریخی نیست، بلکه در عرصه ژئوپلیتیک مدرن است». نخست‌وزیر لهستان به چند رویداد اخیر که آنها را به‌عنوان ناکامی برای روسیه توصیف می‌کند، اشاره کرد، از جمله ورزشکاران روس که به‌خاطر دوپینگ به حالت تعلیق درآمده‌اند و تلاش ناکام کرملین برای مطیع‌کردن کامل بلاروس. نخست‌وزیر لهستان همچنین به تمدید اخیر تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه مسکو به دنبال الحاق شبه‌جزیره کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴ اشاره کرد. ماتئوس موراویسکی گفته است: «من اظهارات پوتین را تلاشی برای پنهان‌کردن این مشکلات تلقی می‌کنم». پوتین در روزهای اخیر از قطع‌نامه تصویب‌شده توسط پارلمان اروپا که جماهیر شوروی را به همراه آلمان مسئول جنگ جهانی دوم دانسته، شدیدا انتقاد و این اقدام را «مزخرفات محض» توصیف کرد. جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۳۹ آغاز شد؛ هنگامی که لهستان برای نخستین‌بار مورد حمله آلمان نازی و دو هفته بعد از آن نیز مورد حمله اتحاد جماهیر شوروی قرار گرفت. این اشغال دوگانه چند روز پس از آن صورت گرفت که این دو کشور پیمانی را با یک پروتکل سری برای تقسیم لهستان و کشورهای حوزه بالتیک امضا کردند. حدود شش میلیون لهستانی در آن جنگ کشته شدند.

اخبار متناقض درباره آتش‌بس در افغانستان

● روز گذشته در حالی رسانه‌ها از موافقت گروه طالبان با برقراری آتش‌بس موقت در افغانستان خبر دادند که ساعاتی بعد بی‌بی‌سی به نقل از سخنگوی طالبان خبر داد که طالبان هنوز با هیچ توافق آتش‌بسی موافقت نکرده است. توافق موقت آتش‌بس از سوی طالبان به آمریکا این شانس را می‌دهد تا یک توافق صلح با این گروه شبه‌نظامی امضا و نیروهایش را از افغانستان خارج کند. با اینکه رهبری طالبان هنوز این توافق را تأیید نکرده، اما انتظار می‌رود که آن را بپذیرد. آمریکا به دنبال قراردادی شامل توافقی است که افغانستان نباید به‌عنوان پایگاهی برای گروه‌های تروریستی مورد استفاده قرار گیرد.مذاکره‌کنندگان طالبان با شورای حاکم خود برای یک هفته پیش از این توافق به منظور آتش‌بس همکاری داشتند. مدت این آتش‌بس هنوز اعلام نشده، اما گفته می‌شود این آتش‌بس برای ۱۰ روز است. بر اساس توافق صلح طالبان و آمریکا، مذاکرات درون‌افغانستانی بین طرف‌های درگیر در این کشور است. این توافق که اوایل سال ۲۰۱۹ از سوی دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری آمریکا و پس از آن متوقف شد که یک سرباز آمریکایی در حمله طالبان کشته شد، تعیین‌کننده نقش طالبان در افغانستان است و به صورت مؤثری به طولانی‌ترین جنگ آمریکا در افغانستان پایان می‌دهد. دونالد ترامپ اصرار دارد که به حضور ۱۹ساله نظامیان آمریکایی در افغانستان پایان دهد. اما مخالفان این اقدام استدلال می‌کنند که نیروهای افغان به تنهایی نمی‌توانند امنیت را در سراسر این کشور برقرار کنند و با خروج آمریکا، طالبان مناطق بیشتری را در این کشور تصرف خواهد کرد.هم‌زمان با انتشار این اخبار در مورد احتمال برقراری آتش‌بس موقت در افغانستان، مقام‌های محلی ولایت جوزجان در شمال افغانستان تأیید کرده‌اند که در حمله طالبان به یک پاسگاه نیروهای «خیزش مردمی» در ولایت جوزجان، ۱۴ نفر از این نیروها کشته و پنج نفر زخمی شده‌اند. معروف آذر، سخنگوی والی جوزجان گفت که این حمله بامداد روز گذشته رخ داده و از نیروهای طالبان نیز هفت نفر کشته شده‌اند.ولسوالی فیض‌آباد ولایت جوزجان با ولایت بلخ هم‌مرز است و شورشیان مخالف دولت افغانستان، از جمله شبه‌نظامیان طالبان در این دو ولایت حضور دارند. حمله نیروهای طالبان به نیروهای خیزش مردمی که با حمایت دولت افغانستان با نیروهای شبه‌نظامی مخالف می‌جنگند، در روزهای اخیر افزایش یافته است. روز یکشنبه نیز حمله گروه طالبان به یک پاسگاه نیروهای خیزش مردمی در ولسوالی خواجه‌بهاءالدین ولایت تخار در شمال‌شرق افغانستان باعث کشته‌شدن ۱۷ سرباز «خیزش مردمی» و زخمی‌شدن چهار نفر از آنان شد. هفته گذشته هم در حمله طالبان به پایگاه ارتش در ولسوالی بلخ در همسایگی فیض‌آباد، شش سرباز ارتش کشته شدند. طالبان مسئولیت این حمله را پذیرفته و گفته که ۱۵ سرباز پلیس و «نیروهای خیزش» مردمی را در این حمله کشته‌اند.

عکس: AP

دست‌کم ۲۵ نفر در حمله جنگنده‌های آمریکایی در عراق کشته شدند

عراق، میدان انتقام‌گیری

سه نقطه در عراق و دو منطقه در سوریه هدف حملات هوایی آمریکا قرار گرفته‌اند، درحالی‌که خیابان‌های شهرهای جنوبی سه ماه است که صحنه اعتراضات گسترده است. خبری از انتخاب نخست‌وزیر نیست و با استعفای رئیس‌جمهور اوضاع در این کشور از همیشه ناآرام‌تر شده و در سوریه هم آخرین مراحل پایان جنگ با نبرد در ادلب طی می‌شود.

پنتاگون با انتشار بیانیه‌ای تأیید کرده که این حملات را نیروهای آمریکایی انجام داده‌اند؛ حملات روز جمعه گذشته که مقامات آمریکایی آن را پاسخی به شلیک ۳۰ راکت به پایگاه نیروهای آمریکایی در کرکوک توصیف کرده‌اند. این در حالی است که عامل این حمله که در آن یک نیروی آمریکایی و چندین عراقی جان خود را از دست دادند، همچنان مشخص نیست. آمریکا در پاسخ به این حمله دو روز بعد یعنی صبح یکشنبه با جنگنده‌های اف - ۱۵ خود پنج پایگاه متعلق به نیروهای حزب‌الله عراق یا کتائب حزب‌الله را در شمال غرب عراق و جنوب‌شرق سوریه هدف قرار داد؛ حملاتی که دست‌کم ۲۵ کشته و ۵۱ زخمی بر جای گذاشته است.

آمریکا نیروهای حزب‌الله عراق را به حملات متعدد به پایگاه‌های عراقیِ میزبان نیروهای آمریکایی متهم می‌کند و آنها را به‌عنوان عامل حمله جمعه معرفی کرده، درحالی‌که تاکنون شواهدی برای این ادعای خود ارائه نداده است. کتائب حزب‌الله از جمله گروه‌های شبه‌نظامی است که در جریان پیشروی داعش در عراق شکل گرفتند و در مبارزه با این گروه تروریستی و پاک‌سازی آن به‌ویژه در شمال‌غرب عراق نقش پررنگی داشته‌اند. این گروه و فرماندهان آن از مبارزان حضور آمریکا در عراق پس از تهاجم به این کشور در سال ۲۰۰۳ هستند و به ادعای مقامات آمریکایی، با ایران رابطه نزدیکی دارند. پایگاه این نیروها در القائم استان الانبار از جمله نقاطی بوده که مورد حمله جنگنده‌های آمریکایی قرار گرفته است. پیش از این و در ژوئن ۲۰۱۸ پایگاه این نیروها در ابوکمال سوریه نیز هدف حملات هوایی نیروهای ائتلاف آمریکا علیه داعش قرار گرفته بود. مقامات آمریکایی ادعا می‌کنند پایگاه‌های هدف، علاوه بر محل نگهداری مهمات و تسلیحات این گروه، مقر آنها برای طراحی حملات علیه نیروهای ائتلاف ضدداعش و آمریکایی بوده است؛ ادعایی که این مقامات هیچ شواهدی برای اثبات آن ارائه نداده‌اند. چند ساعت پس از حمله جنگنده‌های آمریکایی، چهار راکت به سمت پایگاه نیروهای آمریکایی در نزدیکی بغداد شلیک شد که کشته یا زخمی بر جای نگذاشت. فرمانده نیروهای حزب‌الله عراق که با نام ابومهدی المهندس شناخته می‌شود، پس از این حملات هشدار داده است: خون این شهیدان پایمال نمی‌شود. واکنش ما به این حملات برای نیروهای آمریکایی مستقر در عراق بسیار سنگین خواهد بود.

مایک پمپئو، وزیر خارجه آمریکا هم درحالی‌که این حملات را «حملات دفاعی دقیق» توصیف کرده، آن را حامل پیامی برای ایران دانسته است. مقامات آمریکایی ادعا کرده‌اند با انجام این حملات، تعداد تهاجم‌ها به نیروهای آمریکایی در عراق کاهش می‌یابد.

این حملات در حالی انجام شده‌اند که مقامات آمریکایی نیم‌ساعت پیش از انجام آن مقامات عراقی را در جریان قرار داده‌اند. به گفته مقامات عراقی، عادل عبدالمهدی، نخست‌وزیر موقت عراق، به‌شدت با انجام این حملات مخالفت کرده و آن را نقض تمامیت ارضی کشورش دانسته است. بااین‌حال مارک اسپر، وزیر دفاع آمریکا، این عملیات را موفق توصیف کرده و توضیح داده، جنگنده‌های آمریکایی پس از انجام موفقیت‌آمیز عملیات خود در سلامت کامل به پایگاه‌های خود در منطقه بازگشته‌اند. بااین‌حال جزئیاتی از اینکه این جنگنده‌ها از کدام پایگاه‌ها اعزام شده‌اند، منتشر نشده است. حمله راکتی به پایگاه نیروهای آمریکایی و حمله جنگنده‌های آمریکایی به مقر نیروهای یکی از قدرتمندترین نظامیان عراقی زمانی رخ داده است که عراق سه ماه گذشته را در حال دست‌وپنجه نرم‌کردن با اعتراضات گسترده مردمی گذرانده است؛ اعتراضات ضددولتی که در آن بیش از ۴۵۰ نفر کشته و هزاران نفر زخمی شده‌اند. یکی از مهم‌ترین دلایل این اعتراضات، مداخله بیش از اندازه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی در امور داخلی و تبدیل این کشور به میدان جنگ این کشورها بوده است. از زمان آغاز این اعتراضات در ماه اکتبر دست‌کم ۱۱ بار به محل استقرار سربازان یا دیپلمات‌های آمریکایی حمله شده است. معترضان معتقدند نفوذ این نیروهای خارجی در امور داخلی، احزاب سیاسی و اوضاع اقتصادی عراق را به‌شدت فاسد کرده است. اکنون این حملات به‌خوبی نشان داده‌اند که معترضان از چه چیزی در کشورشان رنج می‌برند.

اوکراین بازهم خبرساز شد

ترامپ خطاب به پلوسی: پسرت در اوکراین چه می‌کند؟

در پی انتشار گزارشی از نقش پسر نانسی پلوسی، رئیس دموکرات مجلس نمایندگان آمریکا در یک شرکت گازی در اوکراین، دونالد ترامپ خواستار پاسخ‌گویی نانسی پلوسی شد.

رسانه محافظه‌کار «وان آمریکن نیوز» (OAN) در گزارشی بدون اشاره به جزئیات، خبر داد پلوسی و پسرش پاول پلوسی جونیور، در یک رسوایی فساد در اوکراین، مشابه رسوایی مطرح‌شده علیه جو بایدن، نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا و پسرش دست داشته‌اند.

براساس این گزارش، پاول پلوسی از اعضای هیئت‌مدیره یک شرکت فعال در حوزه گاز طبیعی به نام شرکت «ویسکویل» بوده که با اوکراین تعامل و مراوده دارد. همچنین طبق این گزارش او در سال ۲۰۱۷ سفری به اوکراین داشته است.

هانتر بایدن نیز در زمان حضور پدرش در کاخ سفید به‌عنوان معاون باراک اوباما، در یک شرکت گازی اوکراینی حضور داشت.

به دنبال انتشار این گزارش دونالد ترامپ در توییتر خطاب به نانسی پلوسی نوشت: «نانسی آیا جوابی داری؟ عجب نانسی دیوانه، چه اتفاقی دارد می‌افتد؟ این مسئله بزرگی است!».

ترامپ تلاش دارد نشان دهد که پلوسی و پسرش نیز در یک رسوایی فساد مشابه با رسوایی مربوط به جو بایدن و پسرش در اوکراین دست دارند.

رئیس‌جمهور آمریکا مجددا از تصمیم پلوسی برای جلوگیری از ارسال لایحه مربوط به بندهای استیضاحش به مجلس سنا به‌منظور کلیدزدن فرایند محاکمه در این مجلس انتقاد کرد.

ترامپ درحالی‌که تعطیلاتش را در ملک تفرجگاهی‌اش در «مارالاگو» سپری می‌کند، در توییتر نوشت: «این خیلی جالب است که می‌بینیم نانسی پلوسی خواستار انصاف از جانب میچ مک‌کانل، رئیس مجلس سنای آمریکا می‌شود، درحالی‌که خود ناظر بر غیرمنصفانه‌ترین جلسات استماع در تاریخ فعالیت کنگره آمریکا بوده است».

جمهوری‌خواهان آمریکا در جریان رسوایی اوکراین استدلال کرده‌اند جو بایدن ظاهرا با سوءاستفاده از جایگاهش، به پسرش برای حضور در هیئت‌مدیره یک شرکت فعال حوزه گاز طبیعی در اوکراین موسوم به شرکت بوریسما کمک کرده است. گزارش شبکه OAN اکنون نشان می‌دهد که ظاهرا پلوسی نیز چنین کاری را در قبال پسر خودش هم کرده است.

مقابله ناتمام نهادهای حاکمیتی با فساد

ادامه از صفحه۵

با وجود این، درحالی‌که تأسیس نهادهایی از این دست با خوش‌بینی بسیار همراه بود، اما تجربه نشان می‌دهد کارایی نهادهای مبارزه با فساد از کشوری به کشور دیگر متفاوت است؛ به‌گونه‌ای که نهادهای توانمند مبارزه با فساد از امکانات خوب، رهبری قدرتمند و از درجه سلامت و تعهد بالایی برخوردارند. این درحالی است که نهادهای مبارزه با فساد ضعیف‌تر، از اراده سیاسی ضعیف امکانات و ظرفیت محدود رنج می‌برند» (دایره‌المعارف مبارزه با فساد، ۱۳۹۷: ۱۶- ۱۷).پیتر لانگست نیز در «برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد» چنین می‌گوید: «در گذشته نهادسازی بر ایجاد یا توسعه نهادها تمرکز کرده بود و برای اداره آنها به مهارت‌های فنی نیاز داشت. در بسیاری موارد، نتایج به‌دست‌آمده کمتر از انتظارات بوده، زیرا نگرش و رفتارهایی که از فساد پشتیبانی یا آن را تأیید می‌کردند، در این نهادهای جدید نیز راه می‌یافتند. هم‌اکنون این مسئله پذیرفته شده که اصلاحات فقط نباید در سطح نهادها باشد، بلکه باید کارکنان آنها را نیز دربر بگیرد. همچنین ازنظر مدیریت نتیجه‌محور لازم است سلامت، پاسخ‌گویی، شفافیت و همچنین پذیرش کلی نگرش‌ها، عقاید و آداب‌ورسوم که سلامت را بر فساد ترجیح می‌دهند، تقویت شوند و به اجرا درآیند» (برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد، ۱۳۸۷: ۱۲۴-۱۲۵).

آیا مبارزه با فساد در ایران ازسوی نهادهای حاکمیتی ممکن است؟

گویا در ایران مهم‌ترین ابزار برای کنترل فساد تأسیس نهادهای جدید است. این رویکرد بعضا متاثر از توصیه‌های اسناد و سازمان‌های بین‌المللی است و بخشی نیز درپی قوانین یا تصمیمات سیاسی داخلی است، اما به هریک از این دلایل امروزه در ایران دوازده نهاد مبارزه با فساد وجود دارد. این نهادها در ساختار هر سه قوه تشکیل شدند و حتی در بالاترین سطوح تصمیم‌گیری نهادهای فراقوه‌ای نیز مشغول به کار هستند. مسئله اما از جایی قابل بررسی است که اگر شاخص‌های رتبه‌بندی ادراک فساد را کنار روند تأسیس نهادها قرار دهیم، هم‌جهتی خاصی میان افول رتبه ایران و افزایش تعداد نهادهای مبارزه با فساد دیده می‌شود. به هر صورت، سنجش کارنامه این نهادها به‌طورجدی از مهم‌ترین مسائلی است که از آن غفلت شده است. ارزیابی این نهادها نسبت به مأموریت‌های محوله‌شان، خود یکی از ابزارهای مؤثر مقابله با فساد است که تا به امروز مورد توجه نبوده است. بر اساس این ارزیابی‌ها می‌توان هم‌پوشانی‌های احتمالی و نقش‌های متداخل را شناسایی کرد و در راستای رفع این مشکلات به شکل سازمانی تدابیری اندیشید.علاوه بر نقدهایی که به مدل تمرکز استفاده از نهادها به‌عنوان ابزار مبارزه با فساد وجود دارد، اگر بخواهیم قدری به وضعیت این نهادها در ایران بپردازیم، نکات برجسته‌ای مشاهده می‌شود. نکته اول تمرکز این نهادها بر فساد اقتصادی و مالی است. تجلی این مورد را می‌توان در شکل‌گیری اولین نهاد مبارزه با فساد ایران که از عالی‌ترین مقامات حاکمیتی تشکیل شده است و نقشی اساسی در این حوزه ایفا می‌کند، به‌خوبی دریافت. «ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی و مالی» عنوان این نهاد است که به‌تبع آن در تدوین اهداف و مأموریت‌ها نیز به همین سوی حرکت کرده است. به‌جز این نهاد، حداقل سه نهاد مبارزه با فساد دیگر در ایران بر مسائل پولی و بانکی تمرکز دارند. بی‌توجهی به ورود فساد در ساحت فرهنگی و اجتماعی سبب شده است سیاست‌گذاری و قوانین و مقررات نیز با تمرکز بر راهکارهای مالی و اقتصادی تدوین شود. نکته دوم درباره تمرکز اقدامات و فعالیت‌های این نهاد بر ظرفیت دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی است؛ درواقع به‌وضوح نوعی از دولت‌گرایی در اقدامات مبارزه با فساد ایران سایه انداخته است. عموما اقدامات مندرج در گزارش‌های سازمان‌ها به فعالیت‌های ارگان‌های دولتی و تدوین قوانین و مقررات تقلیل یافته است و بهره‌مندی از ظرفیت‌های جامعه مدنی، تشکل‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد کمتر دیده می‌شود یا محلی از اعراب ندارد. این ویژگی در تعارض با اصول حکمرانی خوب است که صراحتا خاتمه دوره تک‌بازیگربودن برای دولت را اعلام کرده است. عملیاتی‌شدن ایده حاکمیت خوب به درک پیچیدگی مسائل و درک ابعاد پیچیده آن بستگی دارد که خود نیاز به پذیرش تکثر کنشگران و واردکردن ذی‌نفعان متعدد به عرصه اصلی کنشگری را پررنگ می‌کند. به نظر می‌رسد از مهم‌ترین اقدامات پیش‌روی نهادهای مبارزه با فساد در ایران باید پیوستن به سطح وسیع‌تری از کنشگران باشد که تحت عنوان‌های مختلف دغدغه این حوزه را به‌منظور ورود به کنشگری دارند تا به هر نحوی در تقویت ایده مبارزه با فساد که در ظرفیت نهادی آنهاست وارد عرصه شوند.نکته سوم درباره سطح و ماهیت مأموریت این نهادهاست. براساس تقسیم‌بندی‌های ارائه‌شده در همین گزارش می‌توان به‌جد ادعا کرد که نهادهای مبارزه با فساد ایران (در سه‌گانه دولتی، بین‌المللی و مردم‌نهاد) عموما دولتی با واحدهای کوچک بین‌الملل و ارتباط اندک با نهادهای مردمی هستند. همچنین قابل ذکر است که این نهادها ارتباط ضعیفی با سمن‌ها و نهادهای جامعه مدنی دارند و نتوانستند به‌خوبی از ظرفیت این بخش از جامعه استفاده کنند. درباره تقسیم‌بندی براساس اقدامات (پیشگیرانه، اجرائی، پیشگیری و اجرا، کمیسیون‌های اجرا و چندمنظوره) عموما نهادها در مرحله پیشگیرانه و در ساحت سیاست‌گذاری و به‌عنوان هماهنگ‌کننده نهادهای دیگر مشغول به فعالیت هستند و برخی از آنها مأموریت‌های پیشگیرانه را با اجرا آمیخته‌اند؛ اما با وجود این و براساس تأکید مکرر اسناد بین‌المللی و ادبیات نظری حوزه مبارزه با فساد که آموزش را یکی از ارکان اصلی نظام‌های پیشگیرانه معرفی می‌کند، تنها یک مورد از این نهادهاست که تحت عنوان «مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد قوه قضائیه» از زیرمجموعه سازمان بازرسی کل کشور به حوزه مطالعاتی می‌پردازد و وظیفه ترویجی و گفتمان‌سازی در این حوزه را بر عهده دارد. تعداد زیادی از این نهادها برای تنظیم اسناد و رسیدگی و تدوین آیین‌نامه تشکیل شدند و وظیفه هماهنگی بین نهادی را بر عهده دارند. دست‌کم سه نهاد نیز تحت عنوان نهادهای چندمنظوره معرفی شده‌اند که حیطه فعالیتی غیر از مبارزه با فساد دارند، اما به اقتضای موضوع اصلی‌شان به حوزه مبارزه با فساد نیز ورود کرده‌اند. در مجموع به نظر می‌رسد این عدم توازن در ماهیت فعالیت‌های نهادهای مبارزه با فساد در ایران سبب اختلال در فرایند مد نظر خواهد شد و تورم اقدامات را به مرحله‌ای خاص محدود خواهد کرد که نتیجه مطلوبی را در پی ندارد.در پایان نیز ذکر این نکته ضروری است که از گام‌های مهمی که این نهادها باید در برنامه فعالیت‌های خود بگنجانند، شفافیت حداکثری و قدرت ارتباط مردمی در این حوزه است. درواقع این نهادها به‌عنوان متصدی حوزه فساد به بیشترین اعتماد اجتماعی برای ادامه فعالیت‌های خود نیازمند هستند که جلب این امر مهم به اقدامات مقتضی در حوزه شفافیت در سطوح مختلف در این نهادها نیاز دارد که متأسفانه با آن فاصله زیادی احساس می‌شود. غفلت از فرهنگ‌سازی و ساختن ادبیات نظری این حوزه تخصصی برای گفت‌وگوی اجتماعی میان‌نهادی و میان مردم و سازمان‌ها از خلأهای مهم فرایند مبارزه با فساد است که توجه به آنها هرچند شباهتی به گزارش‌های اقدامات کوتاه‌مدت این نهادها ندارد، اما ترسیم چشم‌انداز مطلوب‌تری برای آینده این حوزه را نمایان می‌کند.

اهم نکات گزارش

- حوزه مبارزه با فساد از دهه ۹۰ میلادی به بعد به حوزه تخصصی میان‌رشته‌ای تبدیل شده است و ذیل ادبیات نظری «حکمرانی خوب» ازجمله مهم‌ترین ویژگی‌های این حاکمیت‌ها تلقی می‌شود.

- کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۳ به تصویب مجمع علنی آن رسیده است. این مهم‌ترین سند بین‌المللی در حوزه مبارزه با فساد است. ایران نیز در سال ۱۳۸۸ به این کنوانسیون پیوسته است و نهادی به‌منظور پیگیری این سند، تحت عنوان «مرجع ملی کنوانسیون مبارزه با فساد» در سال ۱۳۸۹ تأسیس کرده است.

- در بندهای مختلف این کنوانسیون، بر ضرورت تأسیس نهادهای مبارزه با فساد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای این حوزه تأکید شده است.

- بیشتر کشورهایی که به این کنوانسیون پیوسته‌اند از سال ۲۰۰۰ به بعد تا به امروز، نهادهای بسیاری برای مبارزه با فساد تحت عنوان‌های متفاوتی تشکیل داده‌اند. ایران نیز از این امر مستثنا نیست.

- امروزه در ایران ۱۲ نهاد مبارزه با فساد فعال است که به‌جز دو مورد، همگی پس از تاریخ تصویب سند کنوانسیون، در سال ۲۰۰۳، تشکیل شده‌اند.

- برخی از تحلیلگران حوزه مبارزه با فساد معتقدند با وجود تأکید اسناد بین‌المللی بر ضرورت نهادسازی در امر مقابله با فساد، تجربه کشورهای درحال‌توسعه نشان‌دهنده ناکارآمدی این نهادها در کاهش فساد بوده است.

- نهادهای مبارزه با فساد را با شاخص ماهیت مأموریت به پنج دسته تقسیم می‌کنند: نهادهای تخصصی پیشگیری از فساد؛ نهادهای تخصصی اجرا؛ نهادهای تخصصی پیشگیری و اجرا؛ نهادهای چندمنظوره و کمیسیون‌های اجرا.

- اولین نهادی که به‌طور متمرکز در ایران برای مبارزه با مسئله فساد تشکیل شد، «ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی و مالی» است. این نهاد پس از فرمان «هشت‌ماده‌ای» رهبری تأسیس شد و نمایندگانی از قوای سه‌گانه در آن حضور دارند.

- از اواخر دهه ۸۰ شمسی تا به امروز نهادهای متعددی در این حوزه به‌صورت مجزا یا میان قوا تشکیل شده است.

- تجربه ایران در حوزه مبارزه با فساد نیز به‌خوبی نشان‌دهنده تأثیرنداشتن نهادسازی در کنترل فساد است. آمار شاخص ادراک فساد که از سال ۱۹۹۵ هر ساله سازمان شفافیت بین‌الملل (Transparency International) منتشر می‌کند، نشان‌دهنده هم‌زمانی افزایش تعداد نهادهای مبارزه با فساد و وخامت رتبه ایران در میان کشورهاست.

- نهادهای مبارزه با فساد در ایران عموما دولتی هستند. این امر نشان‌دهنده تقلیل‌یافتن مسئله مبارزه با فساد در ایران به حوزه دولتی است.

- هرچند نهادهای مردم‌نهاد نیز به‌تازگی به این جرگه پیوسته‌اند، اما همکاری متقابلی میان نهادهای مذکور و دستگاه‌های اصلی مبارزه با فساد در دولت وجود ندارد.

- از میان حوزه‌های مبارزه با فساد، تمرکز نهادهای فعال در ایران بر کنترل فساد مالی و اقتصادی است. این امر نگاه همه‌جانبه‌گرا به مسئله فساد را دچار خدشه کرده و عملا کنترل بحران چندوجهی را با مشکل روبه‌رو کرده است.

- نهادهای مبارزه با فساد در ایران عموما در مرحله پیشگیرانه و سیاست‌گذارانه باقی مانده‌اند و ورود به مراحل عمده مبارزه با فساد کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

رویداد

بازداشت ۷۰ همکار داعش در ترکیه

● پلیس ترکیه از بازداشت صد نفر به اتهام همکاری با گروه تروریستی داعش در عملیاتی در سراسر کشور خبر داد. پلیس مبارزه با تروریسم ترکیه این عملیات را در آنکارا، قیصریه، آدانا و باتمان انجام داده است. حداقل ۵۰ نفر از بازداشت‌شدگان، شهروندان خارجی ازجمله اتباع عراقی هستند.

خط‌ونشان نتانیاهو برای دادستان کل

● نخست‌وزیر اسرائیل می‌گوید دادستان کل اسرائیل نمی‌تواند مانع از آن شود که او سمت خود را حفظ کند. بنیامین نتانیاهو در نامه‌ای به دیوان عالی دادگستری نوشت: «اینکه آویخای مندلبلیت، دادستان کل، با اتهام‌ها و سه پرونده‌ای که علیه من باز کرده، بتواند به‌جای مردم و نمایندگان کنست تصمیم بگیرد که چه کسی می‌تواند نخست‌وزیر جدید شود، غیر قابل تصور است».

افشای جنجال دیگری از جولیانی

● وکیل شخصی رئیس‌جمهوری آمریکا در سپتامبر ۲۰۱۸ تماسی مخفیانه با رئیس‌جمهوری ونزوئلا برقرار کرده است. رودی جولیانی در این تماس که «پیت سشنز»، نماینده وقت ایالت تگزاس در مجلس نمایندگان نیز در آن شرکت داشت، از مادورو خواست از قدرت کناره‌گیری کرده و تجارت را به این کشور بازگرداند. جولیانی به دلیل نقش کلیدی خود در ماجرای «اوکراین‌گیت» و فشار ترامپ به اوکراین برای تحقیق درباره جو بایدن، رقیب انتخاباتی‌اش، تحت فشار قرار دارد.

تقدیر پوتین از ترامپ

● رئیس‌جمهور روسیه از همتای آمریکایی خود به دلیل «کمک به جلوگیری از انجام حملات تروریستی در روسیه» تشکر کرده است. پوتین در تماس تلفنی با دونالد ترامپ از او «به خاطر اطلاعات انتقال‌یافته از طریق سرویس‌های ویژه که مانع از انجام حملات تروریستی در روسیه شده» تشکر کرده است. ساعاتی بعد رسانه‌های روسی به نقل از پلیس فدرال روسیه گزارش دادند دو شهروند روس که قصد انجام «حمله تروریستی در تعطیلات سال نو در سن‌پترزبورگ را داشتند»، بازداشت شده‌اند. این بازداشت‌ها با کمک اطلاعات ارائه‌شده از سوی آمریکا انجام شده است. مقام‌های روس همچنین بر نقش ایالات متحده در ارائه اطلاعاتی که مانع از «توطئه‌های تروریستی» در اکتبر ۲۰۱۷ شده است، تأکید کرده‌اند.

تلاش پاکستان برای خروج از لیست خاکستری FATF

● پاکستان با اجرای اقداماتی خطر قرارگرفتن در فهرست سیاه FATF را از خود دور کرده است. پس از نشست اخیر گروه ویژه اقدام مالی در پاریس، پاکستان بار دیگر برای انجام اقدامات بیشتر در زمینه جلوگیری از تأمین مالی تروریسم، پول‌شویی، مقابله با فرار مالیاتی و قاچاق مهلت گرفت و قرار شد نام این کشور در ماه فوریه سال ۲۰۲۰ در لیست خاکستری بماند. رئیس‌جمهوری پاکستان دستور تدوین لایحه اصلاحات در قوانین مالیاتی و اجرای روند جدید مبارزه با قاچاق را صادر کرده و قرار است به‌زودی دبیرخانه ویژه قانون و دادرسی زیر نظر سازمان ملی درآمدهای پاکستان تشکیل شود. پاکستان اقدامات جدیدی برای جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و تشدید مجازات علیه قاچاقچیان انجام داده است. بنا بر خواسته FATF، مدیریت مرزهای زمینی، دریایی و هوایی پاکستان تشدید شده و اقدامات دولت پاکستان برای تبعیت از تمهیدات FATF باعث شده این کشور موفقیت نسبتا خوبی برای مهار تروریسم و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم به دست آورد.

هشدار گوترش: گسترش بی‌اعتمادی و ناامنی در جهان

● آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل متحد، در پیام سال نوی میلادی با اشاره به معضلاتی که پیش‌روی ساکنان کره زمین است، خواستار مشارکت بیشتر جوانان برای حفاظت از کره زمین شد. گوترش هشدار داد که «بی‌اعتمادی و ناامنی جهان پیرامون ما را پر کرده است». گوترش با تأکید بر روند رو به رشد نابرابری و نفرت، از جهانی یاد کرد که درگیر جنگ‌های متعدد شده و به واسطه تغییرات اقلیمی به شکلی غیرمعمول در حال گرم‌شدن است.

تمدید سه‌ماهه وضعیت فوق‌العاده در تونس

● ریاست‌جمهوری تونس حالت فوق‌العاده در این کشور را به مدت سه ماه تمدید کرد. حالت فوق‌العاده در تونس با استناد به فرمان صادرشده در سال ۱۹۷۸ اعلام می‌شود و از سال ۲۰۱۵ به دنبال حمله به یک اتوبوس امنیتی ریاست‌جمهوری در پایتخت همچنان ادامه دارد.